

Primljen 1.12. 2003.
Prihvaćen 15.1. 2004.

POVIJEST NASTAVE STRANIH JEZIKA NA EKONOMSKOM FAKULTETU U ZAGREBU

Marija Rizmaul*
Ekonomski fakultet u Zagrebu

Ekonomski fakultet u Zagrebu najveća je i najstarija visokoškolska institucija ekonomskog obrazovanja u ovom dijelu Europe. Budući da je njegova zadaća osposobiti studente za ulazak na područje modernog tržišnoga gospodarstva, bilo bi zanimljivo vidjeti kako su se mijenjali planovi i programi nastave stranih jezika, posebice poslovnog engleskog jezika. Jesu li se prepoznavali zahtjevi i izazovi vremena, te kako se učenje stranih jezika prilagođavalo novim potrebama? Danas mnoge velike tvrtke u Hrvatskoj traže nove zaposlenike među studentima Ekonomskog fakulteta, a poznavanje stranih jezika jedan je od najvažnijih uvjeta koje novi zaposlenici moraju imati.

Početak rada današnjeg Ekonomskog fakulteta smatra se Visoka škola za trgovinu i promet, formalno osnovana 1920. godine. Nastava je trajala tri godine, odnosno šest semestara. Tradicija je Ekonomskog fakulteta u Zagrebu bogata ponuda kolegija raznih poslovnih jezika. Prema nastavnom planu školske god. 1923./24. studenti su upisivali jedan slavenski i jedan neslavenski jezik. Jezici koji se uče u Visokoj školi jesu: češki i ruski po tri sata tjedno, te engleski, francuski, njemački i talijanski (5 sati tjedno).

Godine 1925. ta institucija prerasta u Ekonomsko-komercijalnu školu, s pravnim položajem sveučilišnog fakulteta. Studij je produžen na 4 godine, odnosno na 8 semestara. Strani jezici ostavljeni su slobodno na izbor studentima na prvoj, drugoj i trećoj godini studija.

Prema nastavnom planu i programu školske godine 1932./33. obvezatan jezik je fran-

cuski, a talijanski, engleski i njemački slušaju se po izboru 2 sata tjedno tijekom prve tri godine studija. Školske god. 1939./40. uvedeni su neki novi predmeti, iako se ukupan broj predmeta nastavnog plana nije povećao, a studenti su mogli izabrati koji će strani jezik učiti. Nastavni plan za tu školsku godinu predviđao je engleski, njemački, talijanski i francuski jezik, a u neobvezatnim predmetima esperanto, ruski i češki jezik tijekom prve tri godine studija.

Godine 1941. škola dobiva novo ime, Hrvatska ekonomsko-komercijalna škola, iz koje su potekli mnogi ugledni znanstvenici, gospodarstvenici i profesori budućeg Ekonomskog fakulteta u Zagrebu.

Za Drugog svjetskog rata Škola nije prestala raditi, a mnogi tadašnji studenti bili su uključeni u antifašistički pokret boreći se za neovisnost Hrvatske. Godine 1947. Ekonomsko-komercijalna škola postaje Ekonomski fakultet, i time počinje novo razdoblje u organizaciji te ustanove. Naime modernizirani su nastavni planovi i programi, a ostvarena je i bolja suradnja sa srodnim fakultetima u svijetu. Broj nastavnih disciplina smanjen je sa 13–14 na samo 10.

Zanimljivo je da je nastavni plan za školsku godinu 1947./48. odredio ruski kao obvezatan jezik za prve tri godine studija, dok su se engleski, francuski i talijanski mogli upisivati kao fakultativni predmeti.

U razdoblju intenzivne industrijalizacije postojala je potreba za izobrazbom kadrova iz privrede, pa je 1956. god. osnovana Visoka

privredna škola, najprije kao dvogodišnji, a poslije kao trogodišnji studij. Ta je škola, kasnije integrirana u Fakultet ekonomskih nauka u Zagrebu, osposobljavala privredne stručnjake za različite ekonomske smjerove. Time nisu iscrpljene potrebe za visokoškolskim ustanovama, te je 1961. god. osnovana Viša ekonomska škola za vanjsku trgovinu, koja 1974. god. prerasta u Fakultet za vanjsku trgovinu u Zagrebu, kao četverogodišnji studij. Strani jezik se slušao sve četiri godine, a drugi strani jezik u trećoj i četvrtoj godini studija. To je bilo razdoblje intenzivnog gospodarskog rasta Hrvatske, te značajnog rasta unutarnje i vanjske trgovine. Nastavni planovi i programi morali su se usklađivati s gospodarskom praksom.

Početak 1980-ih godina, točnije 1982., Fakultet za vanjsku trgovinu pripojen je Ekonomskom fakultetu pod jedinstvenim nazivom Ekonomski fakultet u Zagrebu, kad se počinje stvarati jedan od najsuvremenijih fakulteta ekonomskih znanosti u Europi. Sve više smjerova – vanjska i unutarnja trgovina, ugostiteljstvo, turizam, hotelijerstvo, ekonomska propaganda – nametnuo je nove zahtjeve u nastavi stranih jezika. Na Odjelu za strane jezike studirao se engleski, njemački, francuski, talijanski, španjolski i ruski jezik. Nastavno osoblje, najprije organizirano u odjele, organizirano je u katedre.

Sve do 1990. god. nastavni planovi i programi donosili su se pod nadzorom tadašnje vladajuće politike, koja je afirmirala plansku privredu i samoupravni socijalizam. Pa ipak, programe stranih jezika radili su nastavnici na Fakultetu i birali su udžbenike, tako da te programe nije nadzirala politika. Tada još uvijek nastava stranih jezika nije bila usmjerena na potrebe tržišnoga gospodarstva (transakcija i instrumenta). Međutim, u razdoblju koje je slijedilo odbacuje se socijalistički sustav i prihvaćaju se tržišna načela gospodarskog razvoja, uz međunarodno priznanje Hrvatske. Novi nastavni plan i program usklađuje se s programima elitnih ekonomskih učilišta u svijetu. Uvodi se niz novih predmeta, čiji se sadržaj uskladio s najsuvremenijim dostignućima ekonomske misli; poja-

vljuju se brojna nova izdanja udžbenika i drugih djela autora – nastavnika na Ekonomskom fakultetu. Među njima su također udžbenici i priručnici za strane jezike.

MEĐUNARODNA SURADNJA

Godine 1990. osnovan je Međunarodni poslijediplomski studij (MBA), za koji je glavnu potporu dalo američko sveučilište Florida State University. Aktivna suradnja ostvarena je s University of Kentucky, School of Business and Economics, University of Rhode Island, John Carroll University of Pittsburgh, University of Sussex i drugima. Fakultet je član međunarodne mreže fakulteta (The European Association for International Faculty Development). Neprekidno širenje suradnje s drugim sveučilištima i srodnim poslovnim školama omogućuje priključivanje Hrvatske europskim i drugim udrugama i institucijama. Pri Ekonomskim fakultetu je Svjetska turistička organizacija (World Tourism Organization – WTO) sa svojim centrom za obrazovanje i istraživanje u turizmu. Treba istaknuti i tradicionalnu povezanost sa sveučilištem J. W. Goethe iz Frankfurta, Sveučilištem iz Bonna, sveučilištem Paderborn iz Njemačke. Studentima i nastavnicima Fakulteta omogućeno je dobivanje stipendije Fulbrightova programa i specijalizirati u inozemstvu. Za jezičnu i poslovnu praksu studenata pobrinuo se AIESEC, međunarodna organizacija studenata ekonomskih fakulteta, globalna mreža s oko 15 000 članova na oko 750 sveučilišta. AIESEC priprema studente za razmjenu, a nastavnici na Katedri za poslovne strane jezike godinama su testirali studente koji su išli na praksu. Nakon povratka ti su studenti dali povratne informacije u obliku prezentacija. Ova organizacija ima nekoliko projekata, od kojih je za studente vrlo zanimljiv i posjećen tzv. Career Day – svojevrsan sajam gospodarstvenika, koji se održava svake godine na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Fakultet organizira mnoge kongrese i konferencije i često je domaćin profesora predavača sa stranih sveučilišta. Ta su predavanja javna, sva su na en-

gleskom jeziku i vrlo su posjećena. Od poznatih ličnosti predavanja su održali nobelovac J. K. Galbraith, Margaret Thatcher i drugi.

□ **NASTAVNI PLANOVI I PROGRAMI**

Usklađivanje nastavnih planova s planovima elitnih ekonomskih učilišta značilo je uvesti nove predmete; pojavljuju se brojna nova izdanja udžbenika i drugih djela autora – nastavnika na Ekonomskom fakultetu. Već sredinom 1980-ih studenti su se koristili udžbenicima i priručnicima naših autora. Za engleski jezik to je bio priručnik autora s Katedre za strane jezike pod naslovom "Business English and Commercial Correspondence" (1986) iz područja E. S. P. (English for Special Purposes) autora T. Ilića, V. Andrić i V. Špiljak. Uz osnovne vještine, kao što su čitanje, razumijevanje, slušanje, govor i pisanje, namjera autora je bila razviti specifične vještine nužne za menadžere: poslovna korespodencija, izvještaji, poslovna organizacija itd. Izvorni udžbenici i priručnici još se nisu koristili u nastavi.

Međutim, uskoro su se strani časopisi, novine, udžbenici i priručnici pojavili na tržištu i tako su postali dostupni svima koji su ih trebali.

Slijedeći potrebe plana i programa posljednjih desetak godina, Katedra za strane jezike na Ekonomskom fakultetu bila je među prvima koja je iskoristila sve mogućnosti recentne literature za izobrazbu menadžera. U nastavi su se sve više počeli koristiti izvorni udžbenici poslovnog jezika, ali također novine i časopisi: Financial Times, Wall Street Journal, Business Week, The Economist i drugi.

Razvoj telekomunikacija posljednjih nekoliko godina revolucionirao je nastavu poslovnih jezika: razvoj biblioteke i uvođenje knjižničkog softwera (Crolist), te korištenje videa u nastavi. Studentima je sada na raspolaganju 25 računala u knjižnici i 4 web-kioska. U učionicama se studenti mogu koristiti sa 60-ak računala. Profesori, tehnička služba i pomoćno osoblje imaju na raspolaganju oko 300 računala. Ti podaci govore o dobroj oprem-

ljenosti Fakulteta, koja se znatno poboljšava u posljednje vrijeme. Svakako, to poboljšava i nastavu, i praćenje rada studenata.

O opremljenosti knjižnice Ekonomskog fakulteta najbolje govore podaci o broju pretplaćenih časopisa, i domaćih, i stranih: više od 1100, od kojih je većina stranih časopisa, napisanih na engleskom jeziku, a zastupljeni su i ostali jezici: njemački, talijanski, francuski, poljski, slovački, španjolski i mađarski. Dojmljiv je i fond knjiga: oko 120 000 sa oko 101 000 naslova. Od toga je otprilike 25 000 knjiga na engleskom jeziku.

Sve je to dobra osnova da se zadovolje zahtjevi našeg vremena: brz razvoj tehnologije i sve veća podjela rada nameću potrebu ne samo za poznavanjem općeg jezika, nego i jezika struke. Stručni vokabular svake znanosti ili područja života čini cjelinu, a specifičnosti poslovnog jezika su različite pisane i govorne vještine komuniciranja za poslovne svrhe: od načina predstavljanja, pregovaranja, vođenja poslovnih sastanaka do poslovnih izvještaja i sažetaka. Za te svrhe danas se u nastavi koriste izvorni udžbenici poslovnog jezika za menadžere. U korištenju te literature Katedra za poslovne jezike bila je među prvima. Budući da Fakultet raspolaže suvremenom opremom za izvođenje nastave (videosustav, grafoskopi i drugo), nastava stranih jezika je inovativna i po sadržaju i po načinu izvođenja.

Danas studenti imaju poslovni strani jezik kao obvezatan tijekom prve dvije godine (četiri sata tjedno) i kao izborni predmet u trećoj i četvrtoj godini studija. U prve dvije godine posebna se pozornost posvećuje poslovnim vještinama, a na pisanoj razini čitanju stručne literature iz svih područja, koje studenti proučavaju tijekom studija putem „globalnog“ čitanja (skimming) i čitanja za određenu informaciju (scanning). Iako nastavnici rade s velikim grupama, rad sa studentima se individualizira (pripremanje projekata, prezentacija i seminara). Studenti se dogovaraju s nastavnicima o projektima na konzultacijama.

Nije potrebno istaknuti da se podučavaju formati poslovne korespodencije (e-mail, pi-

sma, interna komunikacija u tvrtkama, itd.), pisanje dnevnog reda sa sastanaka, zapisnika i poslovnih izvještaja. Katedra za poslovne strane jezike od ove godine ponudila je u sklopu International Study Program (ISP) proučavanje i vježbanje pisanja stručnih i znanstvenih članaka (academic writing). Na trećoj i četvrtoj godini studija studenti imaju solidno predznanje iz pojedinih stručnih područja, te koristeći recentnu literaturu i druge izvore, naročito Internet, donose materijale koji se prezentiraju i obrađuju na nastavi. Svaka generacija studenata raspolaže sa sve više informacija, pa su i programi sve zahtjevniji. To za Katedru znači potrebu stalnog inoviranja programa.

Posljednjih godina Katedra za poslovne strane jezike intenzivno je uključena u reformu studija (ECTS – European Credit Transfer System). U sklopu europskih institucija u novije vrijeme i na formalnoj razini ističe se njegovanje jezične i kulturne raznolikosti (language diversity), višezjezičnost (4) europskih građana (učenje barem dva strana europska jezika), multipismenost (pismenost na materinjskom jeziku, na stranim jezicima, informatička pismenost). Bolonjska deklaracija ističe jezike kao

jedan od najvažnijih preduvjeta mobilnosti i zapošljivosti studenata, te konkurentnosti sveučilišta. Tako bi sveučilišta trebala poticati samostalno i kooperativno učenje što više jezika te ponuditi programe koji se izvode na drugim jezicima.

Već spomenuti ISP nudi studentima nastavu iz ekonomskih predmeta koja se održava na engleskom jeziku i povećala se sa tri na devet predmeta od 1998. god. do ove godine. Tako se u škol. god. 2002./03. nastava na engleskom jeziku održava iz sljedećih predmeta: Informatika, Međunarodna ekonomija, Međunarodne financije, Makroekonomija, Marketing, Strategije marketinga, Mikroekonomija, Javne financije, Razvoj turizma. Većim dijelom su to dvosemestralni predmeti. Interes studenata za pohađanje te nastave u stalnom je porastu.

Time se nastavnim programom prihvaćaju europska načela (Bolonjska deklaracija) u smislu povećanja kompatibilnosti, konkurentnosti i prilagodljivosti Sveučilišta. Sveučilište u Zagrebu će promicati, kad god je to moguće, paralelni studij programa na engleskom jeziku predstavljajući transdisciplinarnu i interdisciplinarnu pristupe sociokulturnog i ekonomskog razvoja.

REFERENCIJE

- *Ekonomski fakultet u Zagrebu, 1920. – 1995.* Ekonomski fakultet u Zagrebu: Zagreb.
- Ilijić, T., Andrić V., Špiljak V.(1986). *Business English and Commercial Correspondence*, Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu, Informator.
- *60 godina Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 1920. – 1980.* Ekonomski fakultet u Zagrebu: Zagreb.
- *Multilingualism and new learning environments (Universities and Language Policy in Europe – Reference Document)*. European Language Council, 2001. <http://www.sprachlabor.fu-berlin.de/eyl2001conf/english/overview.html>
- *The University of Zagreb: The International Mission and Policy.* <http://www.unizg.hr/int-miss.htm>